

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS
PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 21, 23, 24, 29
STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO PROJEKTO (toliau - Projektas)
(TAP-22-2111; TAIS Nr. 22-15014(2))

2022-12-12 Nr. NV-3580

Vilnius

Projekto rengėjas: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas - didinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos efektyvumą, teikiamų paslaugų kokybę, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų realiai veiksmingas ir kokybiškas valstybės garantuojamas teises paslaugas asmenims, kuriems tokia pagalba yra reikalingiausia, atsižvelgiant į šių asmenų materialinę padėtį ir valstybės šiai sričiai skiriamą finansavimą.

Dabartinė situacija

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas (toliau – Įstatymas) numato du turto ir pajamų lygius (pirmasis ir antrasis) antrinei teisei pagalbai gauti, taip pat asmenų grupes, kurios turi teisę gauti antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į turtą ir pajamas, tačiau ne visų grupių įtraukimas į šį sąrašą yra tikslingas.

Įstatyme apibrėžti antrinės teisinės pagalbos teikimo ypatumai baudžiamosiose bylose, kai gynėjo dalyvavimas yra būtinas, įtvirtinti atvejai, kai antrinę teisinę pagalbą neteikiama, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos teisė priimti sprendimą suteikti antrinę teisinę pagalbą išimtiniais atvejais, įvertinus individualią asmens situaciją, numatytas 5 darbo dienų terminas, per kurį pareiškėjas turi Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai (toliau – VGTPT) pateikti trūkstamus dokumentus sprendimui dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo priėmimui ar metinę asmens pajamų ir asmens (šeimos) turto deklaraciją antrinei teisei pagalbai gauti, kai reikalingas antrinės teisinės pagalbos teikimo pratęsimas.

Įstatyme taip pat numatyta, kad Lietuvos advokatūros funkcija valstybės garantuojamos teisinės pagalbos srityje apima antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų, advokatų padėjėjų veiklos kokybės tikrinimą pagal Lietuvos advokatūros patvirtintas antrinės teisinės pagalbos kokybės vertinimo taisykles.

Projektas įtrauktas į Seimo V (rudens) sesijos darbų programą, patvirtintą Seimo 2022 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XIV-1414.

Projektu siūloma:

1.) nustatyti vieną turto ir pajamų lygį antrinei teisei pagalbai gauti (šiuo metu nustatyti du), kurį kaip ir pagal galiojantį teisinį reguliavimą nustatytų Vyriausybė;

2.) papildyti antrinės teisinės pagalbos neteikimo pagrindus:

- kai pareiškėjui reikalinga teisinė pagalba apskundžiant VGTPT sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo:

- administracinio nusižengimo byloje, kurioje gali būti skiriama ne didesnė negu 50 eurų pinigine administracinė nuobauda arba administracinė nuobauda – įspėjimas; -

- jeigu nepraėjo vieni metai nuo sprendimo nutraukti antrinės teisinės pagalbos teikimą priėmimo dienos, jeigu antrinės teisinės pagalbos teikimas buvo nutrauktas dėl neteisingų duomenų apie turtą ir pajamas teikimo ir piktnaudžiavimo teisine pagalba; -

- pareiškėjui teisinė pagalba yra reikalinga tuo pačiu klausimu ar toje pačioje byloje, kai sprendimo teikti antrinę teisinę pagalbą galiojimo laikas pasibaigė pareiškėjui nesikreipus į antrinę

teisinę pagalbą teikti paskirtą advokatą arba po pirmos konsultacijos, taip pat, kai antrinės teisinės pagalbos teikimas buvo nutrauktas, kai pareiškėjas prašė ją nutraukti.

3.) patikslinti asmenų, turinčių teisę į antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į turtą ir pajamas, sąrašą;

4.) numatyti priemonės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybės gerinimui, papildant:

- Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos koordinavimo tarybos funkcijas (teikti pasiūlymus dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybės gerinimo),

- VGTPT funkcijas (organizuoti apklausas, siekiant įvertinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybę),

- Lietuvos advokatūros funkcijas (bendradarbiauti su Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, teikti siūlymus Teisingumo ministerijai dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo tobulinimo, dalyvauti organizuojant advokatų, kurie teikia antrinę teisinę pagalbą, mokymą ir teikti rekomendacijas dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečiose srityse);

4.) išspręsti praktikoje pastebėtus teisinio reguliavimo taikymo trūkumus:

- nustatyti ilgesnius terminus pateikti VGTPT trūkstamus dokumentus, reikalingus sprendimui dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo priimti, ar metinę asmens pajamų ir asmens (šeimos) turto deklaraciją, reikalingą antrinės teisinės pagalbos teikimo pratęsimui (10 darbo dienų terminą vietoj šiuo metu numatyto 5 darbo dienų termino);

- numatyti, kad antrinė teisinė pagalba kasacinės instancijos teismo procese teikiama ne tik įprasta tvarka (pagal nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, prašymą), bet ir pagal nurodyto asmens gynėjo, kai ginamojo raštu išreikštos valios nėra, prašymą, užtikrinant efektyvią gynybą kasacinės instancijos teismo procese, kai pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesai vyko kaltinamajam nedalyvaujant;

- įtvirtinti, kad nepilnamečiai antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į turtą ir pajamas turi teisę gauti ir, kai jie traukiami administracinėn atsakomybėn.

- atsisakyti antrinės teisinės pagalbos išlaidų, kai teisinė pagalba buvo teikiama bylose dėl neteisėtai išvežto ar laikomo vaiko grąžinimo pagal 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – Hagos konvencija), grąžinimo, atsižvelgiant į Hagos konvencijos 26 straipsnį ir tai, kad tokie procesai yra išimtinai susiję su nepilnamečių vaikų interesų gynimu.

Derinimas.

Projektas taip pat buvo paskelbtas Seimo teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemyje.

Atskirų konsultacijų su visuomene nebuvo.

Projektas buvo pateiktas derinti Finansų ministerijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Generalinei prokuratūrai, Nacionalinei teismų administracijai, Teisėjų tarybai, Lietuvos advokatūrai ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai. Darbo tvarka Projektas derintas su Lietuvos savivaldybių asociacija ir savivaldybėmis.

Darbo tvarka suderintos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktos pastabos, toliau jos neteikiamos.

Dėl Projekte numatytų teisinio reguliavimo priemonių buvo diskutuojama Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos koordinavimo taryboje.

Pastabos, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, įvertintos derinimo pažymoje.

Projekto rengėjai neatsižvelgė į Šilalės rajono savivaldybės siūlymus dėl to, kad sąvoka „pirminė teisinė pagalba“ neturėtų apimti ir procesinių dokumentų parengimo bei Kauno rajono savivaldybės administracijos siūlymo atsisakyti Įstatymo 19 straipsnio 2 dalies perteklinių nuostatų dėl preliminaros išlaidų sumos paskaičiavimo, kurios paaiškėja tik žinant procesinio dokumento apimtį ir tik antrinės pagalbos teikimo metu.

Projekto rengėjų argumentai, kuriais remiantis neatsižvelgta į Šilalės rajono savivaldybės ir Kauno rajono savivaldybės administracijos pasiūlymus Projektui, kurie iš esmės nėra susiję su

Projekto apimtimi, pagrįsti ir išsamūs, atitinkantys teisinio reguliavimo nuostatas ir garantuojamos teisinės pagalbos teikimo praktiką.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabos ir pasiūlymui Projektui pateikiami 2022 m. gruodžio 7 d. išvadoje Nr. NV-3524.

Atitiktis Vyriausybės programai

Projektu įgyvendinami Vyriausybės programoje, kuriai pritarta Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Vyriausybės programos“ (toliau – Vyriausybės programa) 198, 199 p. numatyti kokybiškos teisinės pagalbos tikslai, ir Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 8.5.2 p. „priimti Vyriausybės sprendimą dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemos kokybės ir efektyvumo didinimo“.

Projektu taip pat įgyvendinamas Europos Komisijos 2022 m. balandžio 27 d. Rekomendacijos (ES) 2022/758 dėl žurnalistų ir žmogaus teisių gynėjų, užsiimančių visuomenine veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (strateginių ieškinų dėl visuomenės dalyvavimo) 27 punktą.

Projekto kaštai

2023 m. Įstatymo projektą įgyvendinti planuojama iš valstybės garantuojamos teisinės pagalbos funkcijai skiriamų asignavimų. Projekto rengėjai preziumuoja, kad siūlomi Įstatymo pakeitimai dėl vieno turto ir pajamų lygio nustatymo, papildomų antrinės teisinės pagalbos neteikimo pagrindų įtvirtinimo, asmenų grupių, turinčių teisę į antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į turtą ir pajamas, peržiūros, leis sutaupyti apie 40 000 Eur, iš kurių apie 8 000 Eur planuojama skirti antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų mokymams ir pagal poreikį, advokatų užmokesčio reikmėms užtikrinti.

2023 m. patvirtintame valstybės biudžete papildomai skirta 250 tūkst. Eur advokatų, teikiančių antrinę teisinę pagalbą, paslaugoms apmokėti.

2024 m. antrinės teisinės pagalbos kokybės gerinimo priemonėms preliminariai planuojamas papildomas lėšų poreikis sudarys apie 1 250 000 Eur:

- 150 000 Eur - antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų mokymams ir specializacijos skatinimui (papildomam užmokesčiui už antrinės teisinės pagalbos teikimą specifinėse bylose);
- 1 100 000 Eur - užmokesčio bazinio dydžio didinimui iki 25 Eur.

Dalykinio vertinimo išvada

Projekto aiškinamasis raštas turėtų būti papildytas informacija apie valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo masto pokyčius, suteiktų paslaugų asmenims, jas teikiančių advokatų skaičių, advokatų paslaugoms apmokėti skirtas ir panaudotas išlaidas, įkainius ir kitus šios veiklos administravimo duomenis, kurie sustiprintų ir labiau pagrįstų Projektu pasirinktų priemonių tikslingumą ir efektyvumą.

Atsižvelgiant į tai, kad dėl Projekto iš esmės suderintas su suinteresuotomis institucijomis, siūlome Projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime, iki kurio rengėjai įvertins Teisės grupės išvadoje pateiktas pastabas ir pasiūlymus.